

NIEUWSBRIEF

van de Werkgroep Pleistocene Zoogdieren

Een Euraziatische lynx. Foto: Soosseli Wildlife Photography.

Beste leden,

De zomervakantie loopt op zijn einde en daarmee begint voor velen van ons het dagelijks leven weer. Gelukkig betekent dat ook dat er weer een nieuwe WPZ-bijeenkomst aankomt: op 13 september heet het bestuur iedereen weer welkom. Daarnaast komen er excursies aan en hebben we reeds een eerste teaser voor de volgende editie van Cranium. Kortom: een najaar vol leuke dingen!

Excursies zijn weer terug!

Bij de ALV was het duidelijk: de leden van de WPZ willen graag weer op excursie. Daar heeft het bestuur voor gezorgd: er zijn twee excursies ingepland voor het komende najaar. Op **26 september** kun je meegaan naar de prachtige vergelijkingscollectie van het Amsterdam Centre for Ancient Studies and Archaeology (ACASA) van de UvA/Vrije Universiteit, een buitenkansje om die lastige botjes te vergelijken waar je niet uitkomt. Op **28 september** krijg je een kans om de collectie nog wat uit te breiden: dan gaan wij met Francois van Wessel naar twee grindgroeves in Noord-Limburg. Hier zijn fossielen van haast alle mogelijke ouderdommen te vinden: van het Cambrium tot het Kwartair!

Inmiddels zit de excursie naar het ACASA **vol**. Maar maak je geen zorgen: als deze eerste uitstap bevalt, zal deze excursie zeker terugkeren. Voor de excursie naar Limburg zijn nog **enkele plaatsen vrij**. Meld je dus snel aan om nog mee te kunnen! Dat kan via deze link:

https://docs.google.com/forms/d/1In_q_kHAS4so2hjWiCDIBxPbwqORVXy1d3OGaHivvZM/edit.

IN DIT NUMMER

Excursies zijn weer terug!	1
Bijeenkomsten	2
Het oudste Spaanse rendier	2
Cranium 42-2	3
Fossielendag in Het Zwin	3
Lynxen gezocht!	3

Bijeenkomsten

De eerstvolgende bijeenkomst staat gepland op zaterdag 13 september in Naturalis, Leiden.

Meer informatie: <https://www.naturalis.nl/>

Programma

10.00-10.30 uur: Inloop met koffie en thee

10.30-10.35 uur: Welkom door de voorzitter

10.35-11.35 uur: **Ivo Verheijen, Niedersächsische Landesamt für Denkmalpflege en Universiteit Tübingen**
Schöningen: een schatkist voor Midden Pleistocene archeologie en paleontologie

11.35-12.35 uur: **Natasja den Ouden, Naturalis Biodiversity Center**

Werk in uitvoering in de collectie van Naturalis

12.35-14.00 uur: Pauze. U kunt uw eigen lunch nuttigen of gebruikmaken van de horeca in het museum. De pauze is ruim gepland, zodat er voldoende tijd is om bij te praten en vondsten te determineren.

14.00-15.00 uur: **Anneke Madern, Naturalis Biodiversity Center & Institut Català de Paleontologia**

Digging for Data: Hoe een Catalaanse biodiversiteitshotspot uit elkaar viel

15.00-16.00 uur: **Jørn Zeiler, ArchaeoBone**
Bewerkt bot, gewei en tand uit Doggerland

16.00-16.30 uur: Mededelingen door de leden.

Spaanse rendieren

Het ligt niet zo voor de hand: een rendier in Spanje. Toch kwamen ze in de laatste ijstijd geregeld daar voor, zelfs tot vrij ver in het zuiden. De meeste koude-minnende soorten worden tussen de 200,000 en 100,000 jaar geleden gedateerd (Álvarez-Lao & García, 2010). Daarmee is de recentste vondst (zie hiernaast) weer een aardig stapje terug in de tijd.

Álvarez-Lao & García (2010) beschrijven dat het voorkomen van koude-minnende taxa in Spanje sterk samenhangt met extra koude periodes: denk hierbij bijvoorbeeld aan het Jonge Dryas, toen de temperaturen in slechts tientallen jaren dramatisch daalden. Als reactie daarop trokken veel diersoorten snel naar het zuiden, waaronder ook het rendier.

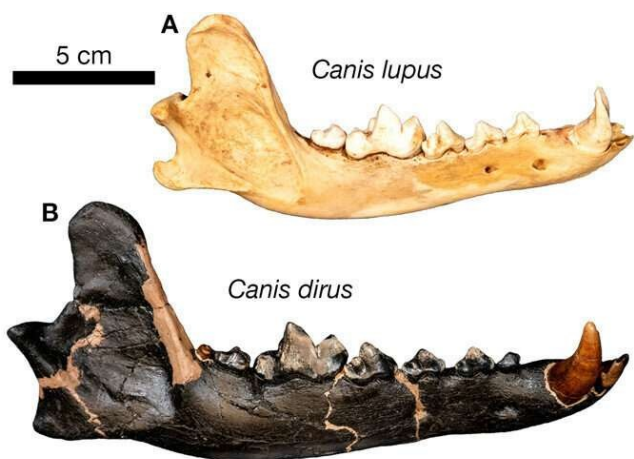
Het oudste Spaanse rendier

In Galería (Atapuerca, Spanje) is een fossiel gevonden van een rendier dat dateert tot Marine Isotope Stage 8 (ongeveer 300,000—243,000 jaar geleden). Van der Made et al. publiceerden de vondst afgelopen augustus in het tijdschrift [Quaternary](#). Daarmee is dit niet alleen het oudste rendierfossiel op het Iberisch schiereiland, maar ook het oudste bewijs voor een ijstijdfauna. Daarnaast is het het meest zuidelijke fossiel van een rendier van deze ouderdom tot nu toe. Kortom: een bijzondere vondst!

Daarnaast is het fossiel gevonden in associatie met de mens. Deze vindplaats levert dus ook bewijs voor menselijke aanwezigheid in deze ijstijdfauna, samen met het rendier. Deze vondsten bieden waardevolle nieuwe informatie over het effect van de klimaatverandering van MIS 8 op de fauna van het Iberisch schiereiland.

Het rendierfossiel uit Atapuerca. Foto: van der Made et al. (2025).

Een onderkaak van een reuzenwolf (*Aenocyon dirus*, hier *Canis dirus*) vergeleken met een gewone wolf (*Canis lupus*). Foto: [Reynolds et al. \(2023\)](#).

Cranium 42-2

De Craniumredactie gaat op vakantie en neemt mee: een tandenborstel, zwemkleding, Dixit, wandelschoenen... ken je dat spel, waarbij je je geheugen traint en om de beurt een extra item aan de paklijst toevoegt? Nou, wij pakten ook wat van jullie schrijfsels mee, zodat we na de zomer weer een mooie Cranium kunnen maken. We verwonderden ons over groene kikkers en reuzenwolven. We waren getuige van presentaties omtrent het Doggerlandonderzoek. En we doken enthousiast in de collecties van Greg Harkema en Johan Mulder. En dat is natuurlijk niet alles waar Cranium 42-2 mee wordt gevuld.

Heb jij ook iets moois over het Pleistoceen gezien of gelezen deze zomer? Of rolt er dit najaar iets uit je pen? Stuur ons je bevindingen en wie weet sta jij in een volgende Cranium!

Nike Liscaljet - Hoofdredacteur

Fossilendag in Het Zwin

Op 27 september—precies tussen onze excursies in dus—wordt er in het Zwin Natuur Park een fossilendag georganiseerd met lezingen, een determinatiesessie en mogelijkheid om de tentoonstelling “Doggerland, verdwenen wereld in de Noordzee” te bekijken. Kijk voor meer informatie op de [website](#)!

Lynxen gezocht!

Eva Fernández, PhD-onderzoeker aan de universiteit van A Coruña, is op zoek naar (sub-)fossiel materiaal van lynxen uit de Noordzee. Zij doet onderzoek naar de nu uitgestorven west-Europese populaties en hoopt daarmee beter te begrijpen waarom deze populaties hier niet meer voorkomen en op welke manier ze verwant zijn aan de huidige Europese lynx. Door de genetica van deze vroegere lynxen te bestuderen, kunnen we hopelijk ook de huidige lynx beter begrijpen en beschermen.

De onderzoeksmethodes zijn minimaal destructief en Eva reist graag naar Nederland om haar monsters ter plekke te nemen; dat voorkomt eventuele problemen in de post.

Ben je de gelukkige eigenaar van een fossiele lynx en wil je die beschikbaar stellen voor haar onderzoek? Neem dan contact op met eva.fernandezb@udc.es.

Een fossiel onderkaakfragment van de Europese lynx, beschreven door Hidde Bakker in Cranium 35-1 (2018).

